

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Філологічний факультет
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

О. А. Кузнецова

2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДІАГНОСТИКА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Ступінь бакалавра

Для всіх спеціальностей

2021-2022 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доцент кафедри української мови і літератури, доктор педагогічних наук, доцент (Рускуліс Л. В.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 8 від «12» січня 2021 р.

Завідувач кафедри (Рускуліс Л. В.)

«12» січня 2021 р.

Анотація

У процесі вивчення дисципліни «Діагностика писемного мовлення» розглянуто зміст курсу, основні завдання, поняття графології як науки, що вивчає залежність між почерком, особистістю та характером людини; з'ясовано основні віхи історії становлення та розвитку графології та стан сучасної графології в Україні та за рубежом; розмежовано поняття «письмо» і «почерк»; визначено їхні ознаки; досліджено психологічні основи писемного мовлення та основи криміналістичного й лінгвістичного вчення про навички; охарактеризовано мікроознаки почерку: розбірливість, поля, нахил почерку, проміжки між словами і рядками, напрямок рядків та з'ясовано параметри, за якими не можна охарактеризувати приналежність почерку особі; визначено, які патології впливають на писемне мовлення; проаналізовано макроознаки почерку – особливості написання букв, цифр, розстановки розділових знаків, розкрито проблеми дослідження підпису як вияву індивідуальності людини.

Ключові слова: графологія, почерк, письмо, мікроознаки почерку, макроознаки почерку.

Summary

In the process of studying the discipline "Diagnosis of written speech" the content of the course, the main tasks, the concept of graphology as a science that studies the relationship between handwriting, personality and character; the main milestones of the history of formation and development of graphology and the state of modern graphology in Ukraine and abroad are clarified; the concepts of "letter" and "handwriting" are distinguished; their signs are defined; the psychological bases of written speech and the bases of criminological and linguistic doctrine of skills are studied; characterized by micro-features of handwriting: legibility, margins, slope of handwriting, spaces between words and lines, the direction of the lines and the parameters by which it is impossible to characterize the affiliation of the handwriting to the person; identified which pathologies affect written speech; the macro-features of handwriting are analyzed - the peculiarities of writing letters, numbers, punctuation, the problems of signature research as a manifestation of human individuality are revealed.

Keywords: graphology, handwriting, writing, handwriting micro-features, handwriting macro-features.

I.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		<i>денна форма навчання</i>		
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – укладання словника з психолінгвістики	Для всіх спеціальностей	<i>Рік підготовки:</i>		
Загальна кількість годин – 150			2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання – 8; аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 4		Ступінь: бакалавра	<i>Семестр</i>	
				4-й
	<i>Лекції</i>			
			10 год.	
	<i>Практичні</i>			
			16 год.	
<i>Самостійна робота</i>				
		124 год.		
		Вид контролю: залік		

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 36 год. – аудиторні заняття, 124 год. – самостійна робота (17%/83%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Метою викладання навчальної дисципліни «Діагностика писемного мовлення» є засвоїти методику діагностування почерку людини.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Діагностика писемного мовлення» є: ознайомити студентів із основними поняттями «почерк», «письмо», їхніми психофізіологічними особливостями; навчити характеризувати почерк людини за загальними характеристиками (поля, нахил, проміжки між рядками, буквами тощо); сформувати навички проводити аналіз почерку за виявленням специфічних рис написання букв, цифр; з'ясувати особливості проведення аналізу підпису.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний зі психологією, психолінгвістикою, лінгвістикою тексту.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Оволодіння психологічними основами писемного мовлення.

ПРН 2 Сформованість умінь аналізувати характер людини за особливостями її почерку.

ПРН 3 Здатність оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення

У результаті вивчення курсу студент студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

II. Фахові:

ФК 4. Знання комплексу лінгвістичних знань про мову як систему, що охоплює фонетику, лексику, морфологію, синтаксис, стилістику тексту і культуру мовлення та постійно розвивається, уміння оперувати лінгвістичними знаннями у професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ФК 6. Здатність давати оцінку основним здобуткам та досягненням світового й українського мовознавства: характеризувати теоретичні положення різних лінгвістичних концепцій мовознавців; аналізувати закономірності розвитку й функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою з урахуванням методів дослідження та опису мови.

ФК 17. Уміння розробляти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній та науковій діяльності.

ФК 18. Здатність реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання, пов'язане з розв'язанням значущих наукових, культурних, етичних та інших проблем сучасного літературознавства.

ФК 20. Навички аналізу та інтерпретації гуманітарних текстів.

ФК 22. Мати навички наукових досліджень у галузі освіти і філології: здатність проводити прикладні дослідження з мовознавства, літературознавства та методики їх викладання на основі сформованих дослідницьких умінь і навичок.

ФК 28. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.

ФК 29. Володіння методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних культурних контекстах.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Діагностика писемного мовлення як навчальна дисципліна.

Тема 1. Зміст курсу «Діагностика писемного мовлення», основні завдання. Поняття графологію як науку, що вивчає залежність між почерком, особистістю та характером людини.

Тема 2. Історія становлення та розвитку графології. Стан сучасної графології в Україні та за рубежом.

Кредит 2. Письмо і почерк.

Тема 3. Усне і писемне мовлення. Психологічні основи писемного мовлення. Основи криміналістичного та лінгвістичного вчення про навички.

Кредит 3. Мікроознаки почерку.

Тема 4. Мікроознаки почерку: розбірливість, поля, нахил почерку, проміжки між словами і рядками, напрямки рядків). Параметри, за якими не можна охарактеризувати приналежність почерку особі. Патологія писемного мовлення.

Кредит 4. Макроознаки почерку.

Тема 5. Макроознаки почерку. Особливості написання букв (деталі написання великих і малих букв; характеристика людини за особливістю написання перших та останніх букв; поєднання букв; розстановка крапок над буквами) цифр, розстановки розділових знаків.

Кредит 5. Підпис як вияв індивідуальності людини.

Тема 6. Основні параметри характеристики підпису (довжина підпису, початок і кінець підпису, зв'язність букв, відстань між буквами, сила натискання, прикраси у підписі, іноземні букви у підписі, однакові елементи, простота під час написання, нахил, різні види підписів у однієї і тієї ж людини, аномальні ознаки у підписі).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	к	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Діагностика писемного мовлення як навчальна дисципліна</i>						
Тема 1. Зміст курсу «Діагностика писемного мовлення», основні завдання. Поняття графологію як науку, що вивчає залежність між почерком, особистістю та характером людини.	15	1	1			13
Тема 2. Історія становлення та розвитку графології. Стан сучасної графології в Україні та за рубежом.	15	1	1			13
Усього:	30	2	2			26
<i>Кредит 2. Письмо і почерк.</i>						
Тема 3. Усне і писемне мовлення. Психологічні основи писемного мовлення. Основи криміналістичного та лінгвістичного вчення про навички.	30	2	2			26
Усього:	30	2	2			26
<i>Кредит 3. Мікроознаки почерку.</i>						
Тема 4. Мікроознаки почерку: розбірливість, поля, нахил почерку, проміжки між словами і рядками, напрямки рядків). Параметри, за якими не можна охарактеризувати приналежність почерку особі. Патологія писемного мовлення.	30	2	4			24
Усього:	30	2	4			24

<i>Кредит 4. Макроознаки почерку.</i>						
Тема 5. Макроознаки почерку. Особливості написання букв (деталі написання великих і малих букв; характеристика людини за особливістю написання перших та останніх букв; поєднання букв; розстановка крапок над буквами) цифр, розстановки розділових знаків.	30	2	4			24
Усього:	30	2	4			24
<i>Кредит 5. Підпис як вияв індивідуальності людини.</i>						
Тема 6. Основні параметри характеристики підпису (довжина підпису, початок і кінець підпису, зв'язність букв, відстань між буквами, сила натискання, прикраси у підписі, іноземні букви у підписі, однакові елементи, простота під час написання, нахил, різні види підписів у однієї і тієї ж людини, аномальні ознаки у підписі).	30	2	4			24
		2	4			24
Усього годин:	150	10	16			124

4.Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Діагностика писемного мовлення як навчальна дисципліна</i>		
1.	Тема 1. Зміст курсу «Діагностика писемного мовлення», основні завдання.	1
2.	Тема 2. Історія становлення та розвитку графології.	1
<i>Кредит 2. Письмо і почерк.</i>		
3.	Тема 3. Усне і писемне мовлення. Психологічні основи писемного мовлення.	2
<i>Кредит 3. Мікроознаки почерку.</i>		
6.	Тема 4. Мікроознаки почерку: розбірливість, поля, нахил почерку, проміжки між словами і рядками, напрямки рядків).	2
<i>Кредит 4. Макроознаки почерку.</i>		
7.	Тема 5. Особливості написання букв, цифр, розстановки розділових знаків.	2
<i>Кредит 5. Підпис як вияв індивідуальності людини</i>		
10.	Тема 10. Основні параметри характеристики підпису.	2
Разом:		10

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Діагностика писемного мовлення як навчальна дисципліна</i>		
1.	Тема 1. Зміст курсу «Діагностика писемного мовлення», основні завдання.	1
2.	Тема 2. Історія становлення та розвитку графології.	1
<i>Кредит 2. Письмо і почерк.</i>		
3.	Тема 3. Усне і писемне мовлення. Психологічні основи писемного мовлення.	2
<i>Кредит 3. Мікроознаки почерку.</i>		
6.	Тема 4. Мікроознаки почерку: розбірливість, поля, нахил почерку, проміжки між словами і рядками, напрямки рядків).	4
<i>Кредит 4. Макроознаки почерку.</i>		

7.	Тема 5. Особливості написання букв, цифр, розстановки розділових знаків.	4
<i>Кредит 5. Підпис як вияв індивідуальності людини</i>		
10.	Тема 10. Основні параметри характеристики підпису.	4
Разом:		16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Діагностика писемного мовлення як навчальна дисципліна</i>		
1.	Укласти словник найуживаніших термінів графології.	13
2.	Історія становлення та розвитку графології. Стан сучасної графології в Україні та за рубежом. <i>Опрацювати рекомендовану літературу:</i> Гольдберг И. Почерк и типичности. Екатеринбург: У-Фактория; М.: АСТ МОСКВА, 2008. 191 с. Зуев-Инсаров Д.М. Почерк и личность. – К.: Перлитпродакшн. ЛТД. 1992. Наджимов О.К. (АйкНадж). Какузнатъчеловека по егоподписи, илиПрактическаяграфология. Узбекистан, 2001. Щеголев И.В., Чернов Ю.Г. Графология XXI века. СПб.: Питер, 2008. 256 с.	13
<i>Кредит 2. Письмо і почерк.</i>		
3.	З'ясувати різницю між усним та писемним мовленням, підготувавши презентацію.	13
4.	Учення про навички а психологічній науці.	13
<i>Кредит 3. Мікроознаки почерку.</i>		
5.	Добір та аналіз зразків почерків.	24
<i>Кредит 4. Макроознаки почерку.</i>		
6.	Добір та аналіз зразків почерків.	24
<i>Кредит 5. Підпис як вияв індивідуальності людини.</i>		
7.	Добір та аналіз зразків підписів	24
Разом:		124

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Укладання словника з графології, написання рефератів, підготовка презентацій.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту

рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно за умови, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; відповідає мовним нормам. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу.

Студенту виставляється дуже добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; однак трапляються незначні мовленнєві огріхи. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, проте не завжди наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу.

Студенту виставляється добре, якщо відповідь повна, вичерпна, насичена термінологією з курсу; визначається точністю, послідовністю і логічністю; однак трапляються незначні мовленнєві огріхи. У ході відповіді студент розкриває питання, передбачені для самостійного опрацювання, проте не завжди наводить приклади на підтвердження теоретичного матеріалу.

Студенту виставляється достатньо, якщо відповідь змістовна, однак неповна, репліки недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином використання термінологічної лексики; порушується послідовність і логічність викладу думок; надається перевага невербальній комунікації; трапляються суттєві мовленнєві огріхи.

Студенту виставляється задовільно, якщо він бере участь в обговоренні теоретичних питань практичного заняття, проте, відповіді є недостатніми за обсягом (до 5-6 реплік), елементарними за змістом, зі значною кількістю помилок різного роду.

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 250 до 500 балів (за 5 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 5 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота						КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	500/100
25	25	100	100	100	100		

*Примітка. Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

11. Рекомендована література

1. Бобров А.И. Языкпочерка. Как понять себя и других. М.: ЗАО Центр полиграф. 2007. 191 с.

2. Фармагей О.И. Графология как наука и не только. К.: Ника-Центр, 2007. 119 с.
3. Орлова В.Ф. Судебно-почерковедческая экспертиза: учеб. Пособие для студентов вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2006. 160 с.

Допоміжна

1. Вул. С.М. Криминалистическое исследование признаков письменной речи. К., 1973. 44 с.
2. Выгодский Л.С. Избранные психологические исследования. Мышление и речь. М.: Изд-во АПН РСФСР, 1956. 519 с.
3. Гольдберг И. Почерк и типы личности. Екатеринбург: – У-Фактория; М.: АСТ МОСКВА, 2008. 191 с.
4. Зуев-Инсаров Д.М. Почерк и личность. К.: Перлитпродакшн, ЛТД, 1992.
5. Ищенко Е. Криминалисты раскрывают тайны. Свердловск: Средне-Уральское книжное изд.-во, 1982. 298 с.
6. Клан П. Справочное руководство по конструированию текстов. К., 1994. 324 с.
7. Криминалистические исследования подписей, выполненных в необычных условиях в целях установления их подлинности (неподлинности). М., 1994. 324 с.
8. Либин В. В. Почерк личности, психологические особенности распознавания почерка. М., 2002.
9. Лісовий А.С., Лісовий К.А. Ваш почерк розповідає про Вас... К.: Знання, 1993. 48 с.
10. Лисиченко В.К., Циркуль В.В. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике: учеб. пособие. Киев, гос. ун-т им. Т.Г.Шевченко. К., 1987. 314 с.
11. Лурия А.Р. Очерки психофизиологии письма. М.: АПН РСФСР, 1950. 84 с.
12. Лютер М., Сара Д. Цвет вашего характера. Тайны почерка. М.: Вече; Персей; АСТ, 1996. 400 с.
13. Маяцкий В. Графология. М.: Совм. сов.-австр. предпр. «Х.Г.С.», 1990. 59 с.
14. Моргенштерн И. Психографология. СПб.: Питер, 1994. 381 с.
15. Наджимов О.К. (АйкНадж). Как узнать человека по его подписи, или Практическая графология. Узбекистан, 2001.
16. Обозов Н. Графологический и психологический анализ почерка. *Персонал*. 1992. № 3-6.
17. Подготовка специалистов в области судебно-почерковедческой экспертизы. М., 1978. 267 с.
18. Теория и методика судебно-почерковедческого и технического исследования документов. М.: ВНИИСЭ, 1998. 317 с.
19. Поддубный Ф.И. Искусство чтения и тайна почерка. К., б.г. 160 с.
20. Романова Е.С., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической подготовке. М.: Дидакт, 1992. 103 с.
21. Свидельникова Л.В. Принципы разработки перечней признаков почерка в целях создания методик определения свойств личности по почерку. М.: ВНИИСЭ, 1999. 145 с.
22. Тайна характера: Чтение характера по почерку. Харьков: Фолио, 1996. 430 с.
23. Фармагей О.І. Деякі аспекти психологічних зв'язків між індивідуальними ознаками почерку та акцентуації особистості. *Наука і освіта*. 2003. № 5, 6. С. 63-67.
24. Щеголев И.В., Чернов Ю.Г. Графология XXI века. СПб.: Питер, 2008. 256 с.
25. Яблоков Н. П. Криминалистика. М.: Юристъ, 2006.

12. Інформаційні ресурси

1. Дубравська Д. М. Основи психології: навч. посіб. Львів: Світ, 2001. 280 с. (20).
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. К: Полтава – Довкілля, 2006. (25).
3. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика: учеб. пос. для студ. высш. учебн. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2003. 320 с. (10).